Home Credit a. s.,
Nové sady 996/25, 602 00 Brno, Česká republika,
IČ: 26978636, zapsaná v oddíle B, vložka 4401
OR vedeného Krajským soudem v Brně
www.homecredit.cz, www.SpravceFinanci.cz

Posouzení úvěruschopnosti klienta

Metodika - výklad

Věřitel naplňuje svoji zákonnou povinnost posuzování úvěruschopnosti spotřebitele **důsledným zjišťováním jeho kreditního skóre, neboli credit scoringu**, které zajišťuje oddělení úvěrových rizik. Tímto procesem je posuzována spotřebitelova příjmová a výdajová stránka a dále jsou přezkoumávány klientské informace o proměnných jako např. věk, vzdělání, zdroj příjmů, rodinný stav, počet dětí, způsob bydlení apod. Pro tento účel je **využíván statistický model**, jehož výstupem je pravděpodobnost dodržení úvěrových závazků ze strany klienta. Tento model je postaven na logistické regresi, kde se jednotlivé dichotomické proměnné opírají o další. Pro každou produktovou linii potom věřitel využívá odlišný model pro zjištění kreditního skóre klienta. Stejně tak jsou nastaveny hodnoty minimálního skóre, jehož nedosažením je posuzovaná žádost zamítnuta. Uvedené na základě parametrů, vytvořených odbornými zaměstnanci, vykonává automatizovaný systém. **Výše nastíněný postup a jeho nutnost se ve své podstatě ničím neliší např. od situace v pojišťovnictví, kdy pojišťovny obdobným způsobem při kontraktaci vyhodnocují pomocí podobných matematických (statistických) operací pojistná rizika svých pojištěnců a jejich finanční krytí.**

Pro předcházení předlužení klienta zajišťuje věřitel Kontrolu bonity klienta, jejímž výsledkem je **limit nejvyšší měsíční splátky (dále též jako „MLS“)**. V rámci něho je **ověřována schopnost klienta splácet další finanční závazky a hradit nezbytné životní výdaje.** Pro účely výpočtu MLS je zohledňováno rodinné postavení klienta, zejména vyživovací povinnosti, příjem partnera, případně další skutečnosti. Věřitel zjišťuje částku životního minima (*tedy částkou nutnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb)* klienta, jakožto i členů jeho domácnosti, částku nákladů na bydlení dle údajů ČSÚ a nákladů na placení dalších závazků klienta dle údajů v NRKI. Tyto údaje věřitel porovnává s částkou reálných výdajů uvedených klientem *(pokud by klient své výdaje/část výdajů zatajil, krom trestněprávních sankcí je třeba na dané jednání pohlížet dle ust. § 6 OZ podle něhož **nikdo nemůže těžit ze svého nepoctivého činu**)*. Pokud jsou reálné výdaje uvedené klientem vyšší než hodnota součtu životních minim, statistických nákladů na bydlení a nákladů na splátky dalších závazků dle NRKI, počítá věřitel pro účely výpočtu MLS s touto vyšší hodnotou. **Vyvstává-li navzdory takto podrobnému přezkumu pochybnost o pravosti tvrzení klienta**, přistupuje úvěrující subjekt k žádosti o předložení potvrzení o výši příjmu nebo výpisu z bankovního účtu, ověření údajů o zaměstnání apod.

Prostřednictvím výpočtu MLS tak věřitel ověřuje, zda měsíční příjmy a výdaje žadatele skutečně umožňují splácet částku odpovídající splátce úvěru dle aktuálně posuzované žádosti. MLS je vypočítáván vždy jak na žadatele, tak i na domácnost žadatele. Tyto dva výpočty se porovnají a využije se ten MLS, který je nižší. Úvěrovou kartu klienta věřitel soudu rovněž předkládá.

Ačkoliv **zákon a priori nestanovuje povinnost přezkumu dat**, věřitel však v případě pochybností zajišťuje dodatečná data, a to nad rámec svých povinností. Jedním z důvodů nadstandardní kontroly je záměr věřitele za každých okolností poskytnout úvěr takové osobě, která jej bude schopná splácet, **neboť poskytování úvěrů klientům neschopným plnit své závazky by bylo v rozporu se záměrem a zájmy věřitele.**

Existenci případných dalších pochybností ohledně bonity klienta minimalizuje věřitel rovněž kontrolou klienta v externích registrech. **Využívány jsou úvěrové registry SOLUS a NRKI, věřitel provádí lustraci CEE a ISIR.**

This item's classification is Internal. It was created by and is in property of the Home Credit Group. Do not distribute outside of the organization.

Z registrů jsou shromažďovány klientské informace, jako je např., existence závazků, jejich výše, historická platební morálka klienta. Hodnotu informací z těchto registrů je přitom potřeba považovat za význačnou s ohledem na skutečnost, že poskytují obraz o stavu závazků u velkého počtu věřitelů – dá se říci, že u naprosté většiny relevantních institucionálních věřitelů působících na trhu.

Metodika - hodnocení

Věřitel má za to, že popsaný statistický model je s odkazem na dále předložená výkladová stanoviska a příslušnou judikaturu zcela v souladu s právní úpravou, když je i mnohem spolehlivějším způsobem posouzení úvěruschopnosti, než je posouzení na základě vyžádaných dokladů.

Pokud jde o prokázání příjmové stránky spotřebitele, praxe spočívající v doložení potvrzení zaměstnavatele se ukázala být nedostatečnou, a to jednak z důvodu možného pozměňování či padělání potvrzení, jednak z důvodu jeho zastarávání, když skutečnost, že klient v uplynulých několika měsících dosáhl určitého příjmu neznamená, že tohoto příjmu bude dosahovat po celou dobu trvání úvěrového vztahu. Naopak statistický model umožňuje identifikovat pravděpodobnou výši příjmu, kterého je spotřebitel schopen dlouhodobě dosahovat.

Co se týká výdajové stránky, běžný spotřebitel si řady svých výdajů často není vědom a neuvědomí si je ani při cíleném dotazování. Dokladování výdajů je tak ještě větším problémem než dokladování příjmů, když běžní spotřebitelé si často žádné doklady o svých výdajích neukládají. Nadto je třeba si uvědomit, že řadu výdajů lze při převzetí úvěrového zatížení omezit, když tyto výdaje mají zbytný charakter. Rovněž nikdy nelze jiným způsobem, než je cílený dotaz na spotřebitele, spolehlivě zjistit, kolik má na svou osobu vedených účtů. Mnozí spotřebitelé si z běžného účtu přeposílají finanční prostředky na jiný např. spořící účet, což není výdajem v pravém slova smyslu, ačkoliv na běžném účtu se o tyto bankovní převody sníží zůstatek na účtu. Podobným způsobem bývají jako výdaj hodnoceny i bankovní výběry, přičemž není výjimkou, že si spotřebitelé vybírají peníze z bankovního účtu a své výdaje dále hradí v hotovosti, popř. si v hotovosti spoří. Je sice možné se na tyto případy spotřebitelů dotázat, avšak půjde o zcela neověřená tvrzení. Vzhledem k uvedenému se žalobci rovněž jeví spolehlivější a efektivnější metoda hodnocení výdajů na základě statistického modelu.

Nadto je třeba zdůraznit, že pouhá skutečnost, že má klient v době poskytnutí úvěru určité příjmy a výdaje ho nedeterminuje k tomu, zda bude schopen po dobu trvání úvěrového vztahu úvěr splácet. Takovou informaci dá věřiteli pouze statistický model, který zohledňuje mimo jiné právě i statistická data, jakož i empirickou a odbornou zkušenost věřitele.

Naopak je rovněž třeba zdůraznit, že věřitel jakožto profesionál ve svém oboru disponuje odbornými znalostmi, které vycházejí z velkého množství dat, na základě kterých jsou vytvářeny statistické modely, pomocí nichž lze poměrně spolehlivě vyhodnotit schopnost toho kterého žadatele o úvěr v příslušné výši, tento v příslušných splátkách uhradit. O tom, že je proces prověřování úvěruschopnosti věřitele prováděn spolehlivě, odbornými pracovníky s odbornou péčí svědčí skutečnost, že do procesu soudního vymáhání se dostane přibližně pouze 1,5 % všech schválených a uzavřených úvěrových smluv. Věřitel si zde dovoluje připomenout, že ekonomický prospěch poskytovatele úvěru je odvislý od spotřebitelů, kteří jsou schopni úvěr řádně a včas splatit. Je tedy v zájmu samotného poskytovatele úvěrů, aby úvěruschopnost žadatelů o úvěr posoudil co nejlépe a minimalizoval tak své podnikatelské riziko a potenciální ztráty, které nesplacené úvěry přinášejí. Z nízkého procenta smluv, které se dostanou do soudního vymáhání je rovněž evidentní, že Věřitel nezneužívá sankčních ujednání a neprofituje z poplatků a sankcí sjednaných pro případ neplnění povinností ze závazkového vztahu.

This item's classification is Internal. It was created by and is in property of the Home Credit Group. Do not distribute outside of the organization.

Odborná péče věřitele spočívá právě ve využití sofistikovaného scoringového modelu, kdy by bylo zcela proti smyslu a účelu zákona uzavřít, že věřitel nedostál svých zákonných povinností, když při posouzení schopnosti spotřebitele splácet poskytnutý úvěr vycházel jak z dostatečných údajů získaných od spotřebitele, tak nahlédnutím do databází umožňujících posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, přičemž tyto informace doplnil o své odborné know-how**. Odbornou péči je třeba spatřovat mj. ve výpočtu kreditního skóre spotřebitele, když tento způsob posouzení schopnosti spotřebitele splácet poskytnutý úvěr je prokazatelně statisticky nejspolehlivějším ukazatelem, dle kterého lze schopnost spotřebitele splácet poskytnutý úvěr predikovat.**

Z výše uvedeného vyplývá, že věřitel nepochybil, když tvrzení klienta považoval za dostatečná s ohledem na neexistenci důvodné pochybnosti o pravdivosti tvrzení klienta, když zároveň jeho posouzení nebylo založeno jen na těchto tvrzeních (jak bylo popsáno výše). **Věřitel vyjadřuje přesvědčení, že s ohledem na výši úvěru, a dále s ohledem na analýzu, které byl spotřebitel při sjednávání úvěru podroben, splnil podmínky zákona, kdy míra prověření odpovídá úvěrované částce, a tedy postupoval v dané věci s odbornou péčí.**

Věřitel ostatně poukazuje i na dikci soukromoprávní zásady, kdy *na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné* (§ 574 zákona č. 89/2012 Sb.). Podstatou této zásady je snaha o zachování právního jednání (smlouvy) ve všech případech, kdy je to možné, a omezení počtu případů, ve kterých může být existence nebo platnost právního jednání zpochybněna nebo ve kterých může být právní jednání předčasně ukončeno. Důvodem je uznání, že navzdory nedostatkům, které mohou v průběhu sjednávání či realizace právního jednání vzniknout, je pravidelně v zájmu obou stran učinit vše pro to, aby právní jednání zůstalo zachováno, nikoli je opustit a hledat alternativy jinde na trhu.

Judikatura

Věřitel v návaznosti na uvedené upozorňuje na rozhodovací činnost členských států EU, která odpovídá výkladovému stanovisku SDEU. Konkrétně **Nejvyšší správní soud Švédského království v rozsudku sp. zn. 5868-16 ze dne 15. listopadu 2017 ve věci předmětu sporu mezi společností H&M a švédským Úřadem pro ochranu spotřebitele**, konstatoval: *„Co se týče úpravy ve směrnici o smlouvách o spotřebitelském úvěru, je situace taková, že směrnice nestanovuje taxativním výčtem, na kterých informacích má poskytovatel úvěru založit své posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, ani zda se tyto informace musejí ověřovat, ani případně jakým způsobem. Tato úprava přiznává poskytovateli úvěru **prostor pro uvážení při určování, zda informace, které má k dispozici, stačí k doložení úvěruschopnosti spotřebitele, či nikoliv, a zda je má ověřit pomocí jiných údajů**. Úprava v příslušném zákoně a směrnici tedy předpokládá, že lze využít více zdrojů informací a že musí být posouzení úvěruschopnosti možné **přizpůsobit okolnostem, za kterých je úvěr poskytován, a výši částky úvěru**. To znamená, že v určitých případech se mohou považovat za dostatečné vlastní informace žadatele o úvěr, zatímco v jiných případech může stačit, aby podnikatelský subjekt využil veřejně dostupných informací z databází.“* (…) Nejvyšší správní soud Švédského království dále ověřoval míru ztrát spojených s úvěry dotčeného věřitele a konstatoval: ***„Společnost H&M má navíc nízké ztráty spojené s úvěry a málo upomínek. Na tomto základě došel Nejvyšší správní soud k závěru, že postupy zavedené společností H&M znamenají, že posouzení úvěruschopnosti pro ten typ spotřebitelských úvěrů, o něž se zde jedná, je nutno považovat za postupy založené na dostatečných informacích o ekonomických poměrech jednotlivých spotřebitelů.“*** Obdobně **Nejvyšší soud Litevské republiky v rozsudku ve věci A-408-858/2016** konstatoval, že nelze vytvořit závazný seznam informací, které mají být při posuzování úvěruschopnosti spotřebitele ověřovány, a že přípustné jsou i informace jiné. Tím méně může ze směrnice vyplývat závazný způsob takového ověřování.

This item's classification is Internal. It was created by and is in property of the Home Credit Group. Do not distribute outside of the organization.

Princip přiměřenosti jakožto základní prvek v otázce posuzování úvěruschopnosti je reflektován i **Nejvyšším soudem ČR, který ve svém rozhodnutí ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 4 Tdo 238/2019**, konstatoval, že *„při posuzování splnění povinnosti úvěrové společnosti splatit **nelze také pominout výši požadovaného úvěru**. Jiné požadavky na splnění této povinnosti budou kladeny v případě žádosti o úvěr ve výši několika tisíc korun a jiném v případě statisícových částek.“* Rovněž Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí připustil, že věřitelé nejsou povinni si veškeré informace sdělené žadateli o úvěr ověřovat, když dle jeho názoru *„na úvěrových společnostech **nelze požadovat stoprocentní míru obezřetnosti, nýbrž přiměřenou**, neboť jinak by se nikdy tyto společnosti nemohly stát obětí trestné činnosti a vždy by se jednalo pouze o občanskoprávní záležitost a ustanovení § 211 TZ by ztratilo smysl.“*

Věřitel k tomuto rovněž poukazuje na rozhodnutí **Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 3. 2020, sp. zn. 17 Co 152/2019**, který ve svém rozhodnutí rovněž uvedl, že *„**soud nemůže vzít za jediný přípustný pouze vlastní model posouzení úvěruschopnosti účastníka, vytvořený pouze na základě jím vybraných statistických dat, když zákon konkrétní metodiku posuzování úvěruschopnosti spotřebitele nestanoví.** Odvolací soud přitom vychází ze znění § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, který stanoví toliko obecné kritérium odborné péče věřitele. Dále z tohoto ustanovení lze dovodit pouze to, že se věřitel nemá spoléhat pouze na informace získané od spotřebitele, a v nezbytném případě nahlížet do databází, obsahujících relevantní informace pro posouzení úvěruschopnosti klienta. Taktéž z rozhodnutí Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 33 Cdo 2178/2018 ze dne 25. 7. 2018, které soud prvního stupně citoval, se pak podává, že při absenci dostatečně ověřených zjištění o výdajích spotřebitele má věřitel využívat veřejně dostupné informace, například státem publikované údaje o životním a existenčním minimu podle zák. č. 110/2006 Sb. a o průměrných výdajích obyvatelstva (databáze ČSÚ).“*

Ani z judikatury evropských a potažmo i českých soudů tak nevyplývá žádný nejlepší způsob posuzování úvěruschopnosti. Naopak je shodně jako ve výkladových stanoviscích k právní úpravě plně reflektován princip přiměřenosti a uvážení poskytovatele úvěru, odvisle od jeho odbornosti a konkrétních okolností případu.

This item's classification is Internal. It was created by and is in property of the Home Credit Group. Do not distribute outside of the organization.